„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
за целу годину . . . . . 14 ф. — н.
по године . . . . . 7 ф. — н.
за четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
за 1/3 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте сваких ситних слова; за жирне се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 189. У НОВОМ САДУ У НЕДЕЉУ 12. ДЕЦЕМБРА 1893. ГОДИНА XXVIII.

РУМУНИ И МАЂАРИ.

У данашње време сваки Србин познаје и треба да познаје име ове наше јуначке браће: Румуна. Од како се у нашој домовини подигла народносна борба, Румуни су се свагда одушевљено у њу упуштали и борили се јуначки не тражећи само своје право, него тражећи право свију потиштених. Било је време, када су Срби међу народностима у Угарској играли улогу вође, но данас се то изменило: Срби су потиштени, завађени, те су почели губити своју толику важност међу народностима. Не ћемо сада да тражимо дубља узрока том нашем назатку, доста нам је да само толико констатујемо, да се наша некадашња свест почиње и опет будити, те је наде, да ће се изгубљено моћи опет повратити.

Народносна борба дошла је данас до велике заоштрености. Шовинистичка струја великог дела данашње владе и данашње штампе угарске довела је сама ту борбу до толике озбиљности. Мислило се, да ће ићи лакше са идејама помађаривања, али се преварише. Изазваше отпор, каквом се не надаху. На челу тог отпора стоје данас Румуни на првом месту међу народностима угарским.

Савладати три непријатеља врло је тешко, то су увиделе и мађарске шовинисте, треба полагано радити, редом, па ће се ваљада доћи до успеха. И они изабраше прво Румуне, са њима ако сврше, уверени су, да ће даље лакше ићи.

Но, као да не ће све лако ићи. Народ, који је осетио повређено своје право, који зна, да је оно за чега се бори свето и истинито, а уз то је још и свестан, тај народ не ће и не може пре попустити, док не добије оно, што је његово.

И Мађари се баш озбиљно латише, да се измире, било милом било силом са Румунима. Да би само сигурнији били, створили су и познату мисију Хорватову, тражили су од Румуна у краљевини да утичу на своју угарску браћу, слали своје изасланике Румунима, но од свега не би ништа, јер је то била подмукла политика, а не искреност. Ми би се највећма обрадовали, да баш таквим путем, путем мирна збора и договора дође до мира, који ми највећма желимо и који је најпотребнији нашој домовини.

За то нас је и обрадовала вест, да се народносно питање хоће тим и таквим путем да реши. Нисмо се бојали, што се ту преговара само са Румунима, јер смо били потпуно уверени, да би браћа Румуни само на такав мир пристали, који би задовољио све народности. Но шовинисте се брзо оставише мирна пута. Или боље рећи они би и мирним путем и силом, а тако не ће доћи ни до чега.

И прво најновије дело шовинистичког гоњења и њихове силе и опет се показа. Данас се води рат пером и штампом, а мач лежи у корицама. Само ваљана штампа може нас до чега довести. По себи се разуме, да су се и народности латиле у овој борби оружја овог, латили пера и штампе.

Међу румунским листовима стојао је на првом месту лист: „Трибуна“. У њему је народ румунски износио своје јаде, може бити и мало оштрије, али је за то увек скупо и платио. Но данас „Трибуне“ нема више. Румунски народ изгубио је свог браниоца, изгубио је тумача својих невоља, изгубио га је, јер му га силом отеше.

Ако је можда „Трибуна“ кадгод и прешла границе свог права, које јој пружа слобода штампе, за то су њени сарадници и доста кажњени били. Та толико ли је њих отишло у државни затвор због својих чланака! Па најпосле, ко је крив или ко је у ватри и одушевљењу прешао даље, него што треба, нека се и казни. Али треба ли за то казнити цео народ један? Треба ли целом румунском народу истиснути из руке законито оружје слободне штампе? Ми мислимо, да то није право. И да се тим и таквим поступком никада не ће доћи до жељене слоге.

Румуни су овим добили само једну неправедну ћушку више и одбачени један корак даље од помирења. А уз то дале су шовинисте добар шамар својој хваљеној слободи.

Ако се мађарске шовинисте надају таквим путем угушити овај покрет, то их уверавамо, да се љуто варају. Прошла су времена, када се то могло чинити, да се парницама, затворима и другим страшилама може шта учинити. То признаје и један мађарски лист кад вели: „И ми смо уверени, да се ни спречавањем збора и договора, ни преским парницама, ни забрањивањем листова, народносно питање ублажити и решити не може“. Заиста да не. Спречавањем „Трибуне“ нису Мађари ништа постигли, само су још изгубили у решавању румунског питања“. Јер треба знати, да „притиснуто јаче све на више скаче“, а друго зар није боље пустити Румуне, да раде отворено целом свету на видику, него их силом терати, да се збивају по буџаци, да раде тајно, терати их силом са поља законитости?

Нисмо се надали, да ће се мађарска шовинистичка политика и тако гадних средстава лаћати, да силом реши на своју руку распламтело питање народносно.

Браћа наша Румуни знаће се наћи и у овој невољи, јер ни једна борба не иде без жртава. Ко хоће да спреми себи и својима бољу будућност мора се мало и нажртвити.

Но ко год мало хладније размисли, уверће се, да је укидањем „Трибуне“ учињена велика неправда ваљаним грађанима Угарске, Румунима, али је тиме нанесена још већа срамота угледу наше домовине пред странима и љуто повређена, најсветија и најнапреднија тековина нашег века: слобода штампе, слобода самосталног мишљења, без чега нема напретка.

Ето, ко не штеди углед и напредак наше домовине, ето ко вређа, изазива, ствара немир! Ми или они? ⁂

Нови Сад, 11. децембра.

Мађарске шовинисте — ужегле мекиње. Немађарска заједница против шовиниста тргла је из шовинистичког дремежа мородавне кругове и они употребљавају сваку прилику, да задобију за себе највећу немађарску народност у Угарској — Румуне. Министар унутрашњих послова, Хијероними, то је јавно и потврдио, кад је ту не давно писмено поздравио професора дра Садецког, председника ердељског карпатског друштва, што је овај употребио прилику о излету румунских ђака из Балажфалве у Клуж, да изјави, шта мисле данас Мађари о Румунима, доказујући потребу мађарско-румунског пријатељства, против Словена у Угарској. „Мађар Хирлап“ хвали ово дело министрово, а „Пешти Хирлап“, тај лист, који стоји врло близу влади, куује у звезде сретну мисао министрову, да се Мађари и Румуни зближе. О сврће се на говор, који је Хијероними изговорио у сабору при дебати о народносном питању и каже: „Из говора министра унутрашњих послова сазнали смо, да влада не ће само да штеди румунску народност, него да она тежи, да овај иначе напредно добро мислећи народ ослободи из канџа побуњеничких и да их правним и друштвеним мерама задобије за мађарску државну идеју. Министар дакле држи то за могуће, што су родољубиве тежње до сад одобравале. Међу тим шовинистичка претераност учинила је свој ефект на Мађарство. Данас се већ може казати, да мисао о „законитим мерама Румуна“ није више популарна с оне стране краљева брда. Образованији мађарски друштвени кругови радо су прихватили Хијеронимијеву мисао о измири на друштвеном пољу. Већ се и данас може приметити у овој ствари знатна сагласност с једне и с друге стране, и ко познаје тегобе образованог румунског елемента, моћи ће с правом очекивати, да ови кругови не ће пропустити ни једнога тренутка, кад виде, да су им Мађари витешки и пријатељски руку пружили. Још само један-два случаја, и што је до данас изгледало немогуће: догодиће се за кратко време братско зближење. Нека се само бар с наше стране ни чим не смета овом лепо започетом делу, које се и само од себе у напред креће“. — Кад је догорело до мократа и кад увидеше мађарске шовинисте, да имају против себе Словаке, Румуне и Србе, а то је сила, с којом морају рачунати, трзају се натраг. Чак се и влада улагује Румунима, само да их искине из заједнице немађарских народности. А зар не помишља, да Румуни нису данас више сами и да су Румуни, као и остале народности; до данас доста трпели, те да више не верују вуку, јер вук длаку мења, а ћуд — никад!

*

Русија и сиротиња. Колико се велика Русија стара о својој сиротињи, показује и закон, који ће у јануару 1894. угледати света. Тај закон осигурава руским ратарима земаљски посед против кајишара, који би ради, да руском ратару тешким трудом стечену земљу на лак начин себи присвоје. До сад су се народне пијаце на рачун руског ратара снажиле и ратарски посед заузимале, а од сада тога не ће моћи да буде. Ово је добро огледало тим просвећеним јевропским западњацима, да виде, како та „варварска“ Русија поступа са својим поданицима. Како би било, кад би се и ти „просвећени“ мало више бринули о својим ратарима, кад не би допуштали, да ови у след неродице, силних терета и намета, елементарних несрећа и великих дугова на очиглед тих „просвећених“ не би пропадали?!

УГАРСКИ САБОР.

Седница од 29. нов. (11. дец.) текла је доста мирно. Решене су неке молбе, саслушани извештаји појединих одбора и примљени неки мањи законски предлози. Исто је тако кратка и без интересовања била седница од 30. нов. (11. дец.) Једино што је важно у овој седници, то је законски предлог о рецепцији Чивута, који је поднео сабору Гева Пап. Већ седница

ПОДЛИСТАК.

П. И. ЧАЈКОВСКИ.

За великим компонистом Гуно'ом преселио се у вечност и чувени компониста П. И. Чајковски. Француз Гуно умро је у својој 76. години, дакле већ у дубљој старости. Он је за време свога живота така дела створио, каква су се од њега могла очекивати, Гуно је достигао кулминативну тачку у своме стварању, али Рус Чајковски још није дошао до врхунца своје славе; од њега се могла његова домовина а и остали изображени свет још и бољим делима надати; њега је неумитна смрт покосила у добу најбољег стварања.

Велико, горостасно славенско царство, које је изненадило цео западни свет са белетристичним радовима свога Толстоја, Тургењева и Достојевског, чији сликари Верешчагин, Репин, Сухоровски и Ајвазовски данас спадају међу најгенијалније светске сликаре; чији је вајар Антоколски, својим оригиналним и јединственим правцем и својом савршеном техником данас надвисио вајаре целе западне Европе; та силна Русија показала је свету и Чајковског — данас већ светског компонисту, јер његовим музикалним радовима данас се одушевљава цео изображени свет.

Као и многи други руски уметници, тако исто и П. И. Чајковски морао је много пропатити, док је дошао до данашње славе и величине. Поред славног Глинке, тога творца руске националне опере, био је Чајковски најпопуларнији и најплоднији руски компониста, — био је много плоднији и од самог Глинке. Чајковски је оставио свету осим врло многих концертних пијеса и омањих композиција, још и двадесет великих дела, од тих су једанаест само опере и балети.

Већ прве његове композиције стекле су много обожавалаца, али највећи је успех постигао са својом опером „Јевђеније Оњегин“ Пушкинови лепи верзови нису никад могли наћи бољег, лепшег и вернијег тумача, него у дражесној мелодији Чајковскове опере. Њени божанствени звуци изражују готово оне исте осећаје, које су некад одушевљавали и генијалног Пушкина, при стварању те бесамртне песме. Та опера својом оригиналношћу, својом лепотом форме, дубљином мисли и јачином осећаја, осваја срца руског народа, а Чајковски — то је данас слава и понос тога народа.

Покрај Глинкине опере „Живот за цара“ само још Чајковскова опера „Јевђеније Оњегин“ спада међу најпопуларније руске опере; али данас радови Чајковскови нису више својина само руског народа, него целог музикалног света. Њега данас више нема међу живима, па и ако се није могао узнети до оних божанствених висина, које достигоше Бетовен, Мозарт и Вагнер, опет ће се лепим звуцима његове музике одушевљавати још многе и многе генерације и обожаваће њихову готово ненадмашну лепоту.

Петар Илић Чајковски родио се 7. маја 1840. год. у Воткинску у гувернији Пермској у источној Русији. Као дете од 10 година послали га родитељи у Петроград да се изобрази за судску струку. Права је слушао на некој царској школи. Осим правних наука на тој аристократској школи, јако је негована и музика, јер протектор те исте школе, принц Петар Олденбуршки, био је врло велики обожавалац музике. У својој 19 години сврши Чајковски ту школу, одмах ступи у државну службу и добије место у министарству правде. То његово звање није му много годило а није му се много допадао ни онај бирократски формализам; његова душа увек је тежила за самосталношћу и слободом, с тога једног лепог дана захвали се на служби и одлучи да се спреми за музичара, јер је већ одавна осећао јаку вољу за музику.

У оно време када је Чаковски иступио из државне службе, било је врло тешко изобразити се за музичара, јер у целој Русији није било ни једног конзерваторијума нити какве јавне школе за музику, било је понајвише немачких учитеља, који су држали приватне заводе, за музикално изображење. 1862. год. отвори се конзерваторијум у Петрограду и Чајковски буде његов први слушалац Учитељи на том заводу били су чувени Рубинштајн и Саремба. Ти учитељи одмах су упознали Чајковсков силан таленат са музику и били су му јако наклоњени. 1856. год. абсолвирао је Чајковски конзерваторијум и као ђаком тога завода добио је медаљу за кантату по Шилеровој песми „An die Freude.“

Рубинштајн се касније пресели у Москву, отвори сам конзерваторијум и позове Чајковског за професора. Као професор тога завода, Чајковски је био заузет троструким послом, прво је био учитељ, друго компониста и треће критичар за музику, али ову трећу дужност брзо је напустио, јер није могао са успехом радити на композицијама, а много му је сметала и при учитељском звању. Па и то учитељско место хтео је Чајковски убрзо да напусти, само да му је била осигурана егзистенција, али овако као сирома човек, морао је све дотле ту учитељску дужност вршити, докле није стекао гласа као компониста. И ако су му већ прве композиције биле добро примљене, опет нису биле толико познате, да се изводе при разним руским концертима и да нађу издавача, који би му те радове одштампао. За већег критичара били су ти радови слаби и незнатни, јер чувени критичари траже већ готову „фирму“, чију ће робу кудити или фалити. Истом 1879. када је издао два дела из науке о сагласности (Harmonielehre), напусти учитељску службу за навек, и од то доба радио је једино на композицији. Све његове композиције извођене су пред најизображенијом руском публиком, која је знала ценити његове радове. Касније је на-

од 1. (13.) дец била је нешто занимљивија, јер није шала, говорио је и Србин Апоњијевац Павле Дракулић у име српског племена (faj), премда би боље било, да ћутао, јер својим говором само нас је обрукао пред страним светом. — Подужа се расправа повела на овој седници о буџетском закону за 1894. год., у којој је учествовао Бела Барабаш и гроф Алберт Апоњи говорећи против буџета и изражавајући своје неповерење влади. Иза свога шефа устао је Павле Дракулић, као бајаги, да изнесе пред сабор жеље Срба. Пре свега окадио је Апоњија тамјаном мађарске држ. идеје, а пребацио влади, што она пречи, да се та државна идеја укорени међу Србима. За тим је Србе и све народности или као што он рече племена прогласио као децу мађарског народа. јер, вели он, у Угарској не зна ни за какве народности. Српско племе неће да чини засебну народност; не треба њему ни засебан народносни закон, јер то је увреда (?) за Србе, да се за њих ма из ког узрока засебан закон ствара. Ово су, рече, жеље српског племена, а пошто влада неће да оствари те жеље, т. ј. да се укине народносни закон и да сматра Србе као децу мађарског народа, он не прима буџет. Баш хвала г. Паји том дичном Сомборцу, што нам овако осветла образ, и што бар олакша посао Мађарима, да укину народносни закон, јер ето рече г. Паја, саме народности то желе. На ово лепо разглаголствије Пајино одговорио је министар председник поучавајући г. Пају, да не иде то баш тако лако на пуку жељу Пајину укинути народносни закон, који детерминише несумњива права не само народности, него и угарске државе. Даље је рекао, како је и он уверен о патриотизму српског народа и о томе не треба да га уверава г. Паја, то је он и пре знао. Са говором министра председника се завршила ова знаменита седница, у којој нас наше опозицијонално јединче тако красно обрука.

У почетку седнице од 2. (14.) дец. дође до жестоке препирке између Десидерија Громона и Лудвика Салаја, која се свршила изазивањем на двобој. После овог се прешло на дневни ред, на новаке у војсци и том приликом је опозиција опет тражила мађ. војничку академију, али разуме се, узалуд. За тим је било говора у опште о уговору са Енглеском за узајамну одбрану. Уговор онако сам по себи допао се свој господи посланицима, само им је око запело за реч „аустро-угарска монархија“, те су тражили, да се замени са „Аустрија и Угарска држава“; али Силађи није хтео да им учини по вољи, те је остало по старом. Важно је забележити, да је у овој седници примљен предлог, да се жандармерија умножи, та знате, можда ће требати, као веле Мађари. За тим је дошао на дневни ред законски предлог, о ополченицима или што кажу „ландштурмашима“, у ком се предлаже, да се и ови имају јављати у извесна времена војничкој власти као и они, који спадају у редовну војску. Овај предмет није довршен на овој седници, него је остављен за идућу седницу. На крају седнице одговорио је министар Чаки Јосифу Мадарасу на његову интерпелацију. Он је вољан поднети сабору зак. предлог, да свештеници свију вероисповести морају знати мађарски, али то не може тако брзо бити, па за то сад ништа не обећава. С овим је свршена седница.

Седница од 3. (15.) дец. текла је доста глатко, јер се господа посланици нису бог зна како опирали закон. предлогу о „ландштурмашима“.

У седници од 4. (16.) дец. решено је, да се одложе саборске седнице до 13. (25.) јануара 1894. год. и господа посланици се развиђоше кућама, да се одморе од трудног посла ове саборске периоде, а нама народностима није ништа друго остало, него да се чешкамо, на ову красну работу.

Поглед по свету.

— Промена у угарском министарству После оноликих бурних призора у угарском сабору, стигла је угарска влада до божићњег одмора и сад хоће да одане душом, те да боље и згодније распореди свој посао и да према досадашњем искуству и способности појединих министара утврди своје позиције. Горњи дом угарског сабора треба да има подесна председника, пре, но што му се црквена политика поднесе на претрес За то место желела би влада данашњег министра просвете, грофа Чакија. Због тога би неки чланови данашње владе променили своја места, а неки можда и одступили. Ово су све за данас још само замисли, које море угарску владу у божићњем одмору. Но да ће у влади наступити неке промене, о том пишу неки горњи листови. Министар-председник Векерле на чисто је с тим, да ће му предлови, особито што се тиче црквене политике, тешко продирати у горњем дому, за то је предузето именовање нових чланова за горњи дом, а за то се можемо оправдано надати и скорашњој промени у данашњем министарству.

— Чеси против садашње бечке политике. Приликом дебате и гласања у аустријском царевинском већу о изузетном стању у Прагу и околици, положио је мандат чески делегат великопоседник барон Леонарди, члан Хохенвартовог клуба, не хотећи остати у сабору и клубу, који је могао гласати за ову неправедну владину меру. Тим поводом приредише Чеси у Прагу Леонардију пре неко вече велике овације, многобројне га депутације поздравише, а посланик у ческом покрајинском сабору Ган, понуди му мандат, што Леонарди одби. Том приликом је држао Леонарди говор и жестоко напао на принца Шварценберга, који је у цар. већу говорио, да се узму на знање те владине мере и односно ческе политике тражио, да на место ческог патриотизма дође аустријски. Леонарди вели, да порицати чески патриотизам, значи: заборавити хиљадугодишњу историју Ческе и сва славна времена, у којима се чески народ борио и деловао за своје интересе и културу. Он не налази речи, којима би довољно могао обележити овакі поступак. Са тим говором Шварценберговим се не слаже већи део ческих великопоседника. А то су они великопоседници, који не ће само да су великопоседници, већ и искрени сисинови ческог народа, који хоће да издрже у свом народу и у добру и у злу. Ческа делегација у аустријском царевинском већу сасвим је изолована и има против себе тројни савез (коалицију). Озбиљна су времена дошла и сви, без разлике стања и начела, ако се у опће хоће да називају верним синовима отаџбине, морају се сјединити и творити сви за једног и један за све.

Програм талијанске владе. Због рђавих финансијских прилика у Италији трајала је министарска криза дуго, док се није примио Криспи, да састави владу, Криспију је то испало за руком. Но из његова програмна говора види се, да и сам сумња у чврсте ноге, на којима му стоји влада У говору позива све странке да заједнички пораде на благостању земље и да склопе између себе примирје, па кад у Италији подигну благостање и кад трајно новчано питање доведу у ред, онда нека свака странка ступи поново у страначку борбу. Данашње стање представља за врло опасно и да Италији пропаст прети, ако странке буду против владе радиле. Владине противнике назива злочинцима, ако буду својим опозиционалним држањем влади сметали. Рекао је: „Ми ћемо у управи спровести потребне штедње. Но нека се нико не вара, да ће се моћи нешто загладити, а да се од земље не тражи велика жртва.“ Криспи у свом говору није спомињао спољашњу политику, али је доцније ипак рекао, да ће се пријатељство неговати са свима народима и да ће се досадашњи уговори поштовати (тројни савез). Нагласио је, да влада хоће сву своју бригу да посвети унутрашњој политици.

Суђење либералним министрима.

У среду је почето суђење бившим либералним министрима за повреду устава и закона.

Велика сала Бајлонове пивнице била је удешена за ово суђење. У врху њеном намештен је био дугачак сто, а са обе стране његове пружала су се још два стола, такође дуга. За овим столовима било је одређено место председнику и члановима државног суда. Одмах до судијског стола, с леве стране била је говорница, а до ње новинарске клупе. Преко од повинара седео је државни тужилац и известилац истражног одбора скупштинског, а између повинара и тога стола биле су клупе за оптужене и њихове браниоце. У простору између ових столова намештена су још два стола: један за секретаре државног суда, а други за стенографе. Иза стола државних тужиоца биле су клупе за дипломате, а пред овима и иза министарских клупа била је клупа за народне посланике, а иза ове клупе за публику.

Око 10 часова пре подне председник са члановима суда, са државним тужиоцем и са известиоцем истражног одбора, ушао је из споредне собе и сваки је заузео одређено му место. Одмах за овим председник заповеди, да уђу оптужене и њихови браниоци; а за овим рече: да ако има још публике да се пусти, јер има празних места. За тим зазвони и рече да уђу оптужени и њихови браниоци.

Овога момента наступила је у судници тишина, а на задњим вратима салона појављују се прво Авакумовић, па онда остали министри и њихови браниоци. На лицима оптужених приметило се мало бледило и ако су се сви трудили да буду више флегматични. И оптужени и браниоци заузели су за њих одређена места, па за тим председник објави: да данас отпочиње суђење оптуженим бившим министрима за повреду устава и закона. Председник моли секретара, да прочита акт оптужбе народне скупштине.

Но пре, но што је секретар почео читати акт оптужбе, председник даје реч Авакумовићу, који тражи, да суд саопшти сва своја решења оптуженима јавно и моли суд, да реши о овоме његовом тражењу.

Председник позове судије у споредну собу да реше о овоме и по свршеном саветовању саопшти одлуку судску: да нема места тражењу оптужених, пошто су њима саопштена решења, ко је год од њих то тражио раније, а за тим замоли секретара да прочита имена судија.

Секретар прочита имена судија: Пера Велимировић, В. Јовановић, Ст. Поповић, Гига Гершић, Јов. Ђаја, И. Душманић, Антоновић, Пера Ђорђевић, Д. Миловановић, Ђ. Симић, Др. Захарија Угричић, Васа Манојловић, К. Савичевић, Св. Јањић и Паја Јанковић; и њихових замењеника: г.г. Др. Крстића, К. Јовановића, Ј. Стевановића и Делића.

После овог читања Авакумовић наново тражи, да се акта прочитају, но председник рече: да је суд о томе решио и да су његова решења извршена.

Величковић и Гођевац тражили су то исто.

Суд наново решава о томе и саопштава своју прву одлуку, јер је при њој остао.

Рибарац узима реч и тражи, да суд реши, да ли Д. Миловановић може судити, кад је један пут због сродства са Душманићем био искључен. Ово питање суд је такође узео у решавање и решио: да не мора саопштавати своје одлуке оптуженима, а дозвољава им, да могу чинити изузећа појединих судија.

Авакумовић вели, да они знају права своја и мисли, да председник неће тим да каже, да је њима само у почетку дозвољено правити изузећа.

С. Костић известилац истражног одбора рече, да по закону оптужени могу чинити изузећа само у почетку суђења, никако доцније. По овоме председник позове оптужене да чине изузећа, ако имају за то разлога.

Авакумовић тражи, да се изузме из суђења Д. Миловановић, а Величковић тражи изузеће Душманића.

Пошто је било доцкан, председник прекине рад и закаже другу седницу за 11. дец. у пола 10 час. пре подне. На овом суђењу није присуствовао од оптуженика Велизар Кундовић, због болести.

Српско народно позориште у Сомбору.

У суботу 20. новембра приказиван је први пут „Вечити закон“. Позоришна игра у 3 чина, написао Г. Чики, превео Милан А. Јовановић. Мађарски драмски писац, Гргур Чики, писао је много драмских дела, од којих врло мало остаде на репертоару већих и сталних позорница. Ни код самих својих земљака није он са једним својим комадом тако сјајно успео, као што је са многим својим комадима сјајно — пропадао. Његови су јунаци неприродни, а теме је имитовао француских, модерних, драмских писаца. Такав је и „Вечити закон“. Ђорђе Орлат, председник суда ожењио се глумицом, из ког је брака поникла и једна ћерка, па у неким несугласицама, оставља мати своје дете и оде у Америку и тамо се поново уда, као што се и он, Орлат, по други пут оженио. Детету је свом отац затајао, да је мати жива, али дете увиђа да свега има, само очинске љубави нема. Отац мрзећи матер њену, која га је оставила, мрзи и дете, па да његова мржња још даље може ићи, ту је Андрија Разгаји, ког његова ћерка Силвија воли и Андрија њу воли и хоће да је узме за жену, а окрутни отац опет хоће да је уда за Виљема Албертија. Сад је опет после многих година снашла материнска љубав гђу Марцелову, и она „прешверцује“ Американца у њену домовину, купи добро у близини, где Орлат живи и жели да види своје дете. Орлат јој дозвољава да је види, но да јој се не покаже, да јој је мати, јер би он, отац, пред дететом био лажа, пошто јој је казао, да јој је мати умрла. Докле Разгаји оде својој кући, да измоли приволу својих родитеља, да може Силвију узети, дотле је Орлат и сватове скупио, да Силвију уда за Албертија. У то долази Разгаји, позове Албертија на двобој, у ком га и убије, а ожени се Силвијом. Силвија је дознала од Сенгротија, да јој је мати жива, па кад не налази љубави у оца, иде да тражи матер, код које ће је сигурно наћи. Силвија није морала ићи у Америку да тражи матер, већ као руком да ју је оставила у комшилуку, нађе је и она пристаје на брак са Разгајом, пошто је добро очитала буквицу Албертију. Орлат такође пристаје и благосиља младенце. Дакле вечитим законом, хтео је Чики да каже, да „крв није вода“ и да срце срцу иде. Стара песма на нов глас. Чак иза великог оцеана земља, морала се употребити, па море, па Американац, двобој и шта ти ту нема свега, да се „Вечити закон“ крају приведе.

Г. Лукић је своју улогу одиграо вештачки. Чисто нам жао беше, да морасмо ма и тренутно мрзити га са свог држања, кад га познајемо као добра човека. Гђа Ружићка је стара вештакиња и призната у материнским улогама, па је и ову, готово без икакве тенденције, матер, одиграла добро.

Гђи Марковићки, част у њеним наивним улогама, али сентиментална Силвија није њена улога, већ гђе Бакаловићке. Густав мањи, такође није за г. Спасића. Г. Спасић је даровит глумац и игра љубавнике, па се чудимо да код г. Добриновића и г. Бакаловића, игра љубавник и комичне улоге. Г. Марковић и г. Васиљевић били су такође добри. Још нам је споменути и г. Николића и г. Душановића, а остале незнатне улоге учиниле су своје, да је целина врло добра била

*

У недељу 21. нов. даван је први пут нов комад: „Краљевић Марко и Арапин“ историјска слика у 5 чинова с певањем, написао В. М. Миљковић, музика од Ф. Гала. Приметити нам је, да Краљевић Марко и Арапин није први пут овде даван, јер пре г. В. М. Миљковића написао је већ пре двадесет и више година А. Николић, „Краљевића Марка и Арапина“ по народној легенди, као што је то исто и г. В. М. Миљковић, написао. По мом мишљењу је то каламитет, да не рекнем фалсификат. Сама основа позоришном комаду је народна песма; мисао за створ овог позоришног комада је А. Николића, сад долази г. В. М. Миљковић, да пише на написани комад — комад. Изгледа ми, да је г. Миљковић хтео да покаже свој разноврсни драмски књижевни рад и готово би успео са својим шареним сјајем и певањем, да се нису поткрале неке малене „историјске“ незналости.

Музика г. Ф. Гала заслужује сваку похвалу, особито оно соло, које баш није лепо отпевано и онај женски хор, који је ванредно лепо отпеван и одигран.

шао и издаваче Бесела и Јиргенсона, који су га јако потпомагали.

Чајковски је компоновао разне ствари, међу осталим компоновао је лаке почетничке пијесе за клавир, романце, концертно комађе за поједине инштрументе, симфоније, црквене песме, оперете и балете. Прва његова опера „Војвода“ није имала никаква успеха, друга опера која је компонована у жанру Менделсонове опере „Сан летње ноћи“, већ се боље публици допала а са трећом опером „Опричник“ побудио је већ сензацију. Од руског музикалног друштва добио је Чајковски прву награду. За оперу „Ковач Вакула“ добио је премију од 1000 рубаља. После тих опера компоновао је већ много боље ствари као: „Евђеније Оњегин“, „Девојка Орлеанка“, „Мазепа“, „Пике дама“ и „Јоланта.“

Од компонована три балета: „Лабудово језеро“, „Лепа спавачица“ и „Креја“, други балет му је понајбољи рад. Али ни са операма ни са балетима, није још био постигао кулминативну тачку у своме стварању, и ако су му нека места у операма заиста од класичне лепоте.

Јако су обљубљене и врло су популарне његове три фантазије: „Ромео и Јулија“, „Бура“ и „Franceska di Rimini“. Врло велики успех постигао је са својим симфонијама: „Зимски снови“ и „Манфред“. Од многих његових композиција за оркестар најлепше су му „Италијански капричио“ и „Триумфна увертира“.

Да би добили права појма о његовом 25-годишњем неуморном раду, осим тих споменутих радова морам још навести и ове радове: четири квартета, неколико концерата за клавир уз пратњу оркестра, један концерат за виолину, 100 романца 100 пијеса за клавир, литургију за св. Хризостома и „Virgilie“. Међ најлепша дела спада му и један „Trio“, који је компоновао у спомен своме великом учитељу Н. Г. Рубинштајну.

Чајковском као и Рубинштајну испрва су пребацивали, да су и сувише велике козмополите, али кад је Чајковски издао оперу „Јевђеније Оњегин“ чије су мелодије тако јако потресле руско срце, онда је престало свако пребацивање, у њему су видели човека, који мисли и осећа као прави Рус. За то, што све његове опере носе на себи специфично руско обележје, које тако лако странци не могу да разуму, његове опере нису могле тако лако продрети у западну Европу. Оне се стално представљају на опери у Прагу, у новије доба представљане су неке његове опере и у Хамбургу, Лондону и Паризу, а можда не ће много времена ни проћи, када ће и његове опере западна Европа тако исто знати ценити, као што већ данас јако цени његову концертну музику. — Он је био велики дух.

Беч. Прерадио Павле Лагарић

Краљевић Марко, г. Душановић, као српски јунак могао би мислим, мало јуначнији бити.

*

У уторак 23. новембра, представљало се први пут: „Не ће варошанку“, шаљива игра у 4 чина од А. Шрајбера, превео г. Максимовић.

Ова шаљива игра није оставила после представе никаква утиска на публику. Смејали смо се тренутно, док смо у позоришту били, после баш ни трага сећања каквом уживању. Мршава тема, још мршавија обрада; таман за швапску лудорију.

Пуковник, отац двеју ћерки, хоће да се курталише своје деце, те да их уда, па хоће свог најбољег пријатеља сина, да усрећи, а с њиме и свога пријатеља, професора природних наука, па се г. пуковник хвата најнижег средства — преваре. Дознао је од сина, свога пријатеља, да овај хоће сељанку за жену, па г. пуковник са слугом уговори, да ако га г. Роденвалд упита за његове кћери, да каже (за 10 марака) да су просте сељанке. Слуга дозна (од куд је тако дознао?) да г. Роденвалд хоће просту, а г. Флигл изображену жену и то се све тако по типару догоди и сврши, да не мож' боље бити.

Г. Добриновић је са својим ћеркама, гђом Бакаловићком (Агатом) и гђом Марковићком (Емом) брилирао, особито са гђом Марковићком. Радо јој овде признајемо, да је надмашила себе саму.

Гђа Тодосићка је нама позната као изврсна глумица још из Протићева друштва, и ове врсте улоге нацакбабе њој су прирасле и одрасле с њом упоредо. Она је лепа аквизиција за срп. нар. позориште.

Г. Спасић је врло добро приказао г. Флигла, професора, дакле-даровит глумац, пада у декламацију и у конверзационим комадима.

Г. Бакаловић је и лаж и истину врло истински приказао. Остале мање улоге, врло су добро одигране. У опште ансамбл заокружује сваку представу похвално.

*

У четвртак 25. новембра давана је „Сеоска лола“. Позоришна игра у 3 чина с певањем и играњем, написао Е. Гот, превео и за српску позорницу удесио Ст. Дескашев. Музика од Д. Јенка. Неке нове песме компоновао Р. Толингер.

Овај комад и сувише је познат нашој публици, јер је најмање 15—20 пута представљен и увек је напунио кућу. Овог пута је г. Дескашев насловну улогу играо, па морамо признати, да није успео. Г. Марковић је по својој индивидуалности, па и са свога певања у живој успомени код нас као права „сеоска лола.“ Г. Дескашев направио је од сеоске, варошку лолу, а у певању неку салонску лолу.

Увек смо говорили, па и сад велимо, да гђа Марковићка није никад била, није и не ће никад бити певачица Јела је улога гђе Лукићке. Чудимо се, да г. Лукић не игра Поповића, јер знамо, да је то његова улога. Почетнику се може до душе дати, али кад покаже на проби, да је дорастао тој улози. Г. Добриновић је овог пута Миту Крадића представљао вештачки, вештачкије од — прошлог пута. . . . Гђа Бакаловићка је била на свом месту као и увек. Гђа Васиљевићка и г. Васиљевић били су симпатични. Пела гђе Теодосићке била је изврсна. Малу улогу глумица може да прикаже, па да се види дар и студија, а то је гђа Тодосићка доказала.

Просвета.

„Матица Српска.“

Састанак књижевног одељења 4. (16.) дец. 1893.

Потпредседник књижевног одељења др. Илија Огњановић отвара у 3½ сахата после подне седницу, поздравља чланове и искупљену публику добродошлицом и напомиње, да је члан књижевног одељења Јован Ђорђевић спречен да дође и да сам прочита свој говор у спомен и славу Јовану Бошковићу, али да је послао тај говор свој, који ће у место њега прочитати секретар друштвени А. Хаџић.

Секретар друштвени, вршећи тужну дужност, јавља, да је прекјуче изненада у Карловцима преминуо др. Исидор Ћирић члан књижевног одељења, и мисли да ће погодити жељу свију чланова књижевног одељења, ако предложи, да се уврсти у записник туга за губитком његовим и да сви чланови устајањем са својих места одаду почаст успомени му.

Предлог се прима и сви чланови, а и остала публика, устају са својих места с узвиком: „Слава му!“

Секретар друштвени чита говор Јована Ђорђевића у спомен и славу Јовану Бошковићу.

Скупљајући — вели Ђорђевић — поједине главније црте Бошковићева рада и његова карактера овака нам излази целокупна слика нашега покојника:

Бошковић је био човек истинито побожан без биготерије; патриота у најширем смислу, без заразе шовинизма; пун пожртвовања за родбину и пријатеље, а уз то и човекољубац, готов да свакој беди помогне, да се за сваку врлину заузме; у служби тачан и савестан; у раду марљив и издржљив до крајне мере; идеалиста и борац за идеалне интересе, међу којима су му на првом месту стајале наука и уметност; оптимиста, који никад није очајавао о победи доброга над злим, али уједно и моралан јунак, који није презао ни од борбе, кад је ваљало устати у одбрану угрожене правде; кашто је био и жесток и могао је брзо планути, али се одмах и утишати; увреде је умео праштати, а сам се брижљиво чувао, да другога не увреди; несебичан до крајњих граница умео је свагда поштовати туђе врлине и туђе заслуге, па и у својих противника. Једном речју: Он је био човек топла срца, пространих груди и ширег погледа; одушевљен за све, што је лепо, часно и племенито.

Овим својствима много је користио другима и општој ствари; а себи и својима ништа није стекао од земаљска блага. Али је стекао и након себе оставио светло и неокаљано име, које ће трајно светлити и служити за углед и доцнијим нараштајима.

Бошковић као министар просвете тражио је од школе не само да ученике учи, него да их и васпитава. Он иште од хуманистичне гимназије, да негује и гаји човечност, побожност, пијетет према владаоцу, србовање, морал и карактерност, и да се брине и о телесном здрављу и развићу својих ученика.

Ето, то је тражио Бошковић од хуманистичне гимназије и од новог наставног плана. Ту није говор само о грчком и латинском језику, као што му то противници хуманизма подмећу, него се води довољно рачуна и о потребама данашњег живота и о толико потрваним „нашим приликама“. А има ли прече потребе управо за „наше прилике“, него да од новијег нараштаја створимо човечне, побожне, моралне и карактерне људе, да створимо од њих ваљане, умно и телесно здраве Србе и патриоте, што Бошковић у свом наставном плану изреком наглашује и о чему су сви дотадашњи наставни планови ћутали.

Бошковић је био као што рекосмо, истинито побожан. Заиста побожност Бошковићу није била празна реч ; она је била дубоко усађена у срце и душу његову још од раног детињства. Ревносно је посећивао цркву, поштујући њене обреде, а особито је уживао у складном црквеном појању. Први дан рођења Христова био је последњи дан земнога живота Бошковићева. Тога је дана одстојао службу божју у певници саборне цркве, а наскоро за тим, тако рећи са црквеног прага, отиснуо се на далеки пут у вечност!

О патриотизму његову сведок му је цео живот и цео рад његов, а како се може утецати школом и васпитањем на буђење патриотизма у млађем нараштају, о том је исказао своје мисли у својој беседи о св. Сави, где истиче науку о вери и науку о језику као два нај јача и најпоузданија фактора за буђење народног осећања и родољубивог начина мишљења.

Бошковић је радио скоро на свима пољима народне просвете. Био је и наставник српскога кнеза, а потоњег краља Милана и садашњег младог краља Александра. На сваком месту био је Бошковић марљив и у пуној мери савестан.

Као идеалиста није Бошковић никад тежио за материјалним користима, с тога му се никад није пресипало. Он је целог свог века био једино борац за просвету, а та се у материјалистичком свету слабо награђује. Он је тежио за науком. Главно поље његова рада, и пером као књижевник и живом речју као наставник, био му је српски језик, у ком је био зналац, први међу првима. Али он није био само одличан наставник, писац и зналац српскога језика, он је био и више, него све то. Он је био у правом смислу речи апостол српског језика. С правом апостолском ревношћу и с чистом свагда једнаком љубављу заузимао се он целог свог века за лепи народни језик као за своју највећу светињу. Он га није само теоријски обрађивао, он га је сваком приликом и свим начинима и у живот, у срца својих слушалаца и читалаца усађивао.

Бошковић није био сухопаран научњак, који се се затворио међу своја четири зида, па га се цео остали свет ништа не тиче. Не, он је живео у свету и са светом. Он је љубио науку и њу обрађивао, али му је душа тражила и оно, што срце облагороћава и духу живота и полета даје. Он је био пријатељ и лепих вештина. Уживао је у песми, у свирци, у сликарству, у вајарству, у позоришним представама. Велике су заслуге Бошковићеве и око оснивања и одржања народнога позоришта у Београду. Коме је ма и најмање познато, како је тешко управљати позориштима и у најповољнијим приликама, тај ће знати оценити, колико је Бошковића морало стати труда и муке, руковати с позориштем (сам или с два три пријатеља), у доба непрестаних криза и трзавица, где је сваки час у питању и сам његов опстанак. У толико је већа заслуга Бошковићева и његових пријатеља и ондашње државне владе, што позориште ни у најтежим приликама, за време српско-турског рата 1876—78. није било затворено.

Да се велика школа подигне на ступањ универзитета, о томе је Бошковић годинама мислио, а као ректор велике школе израдио је у договору с академијским саветом и законски предлог за тај преображај, и кад је сео на министарску столицу, одмах је предузео прве кораке за остварење своје старе омиљене замисли.

Бошковић је био напредно несебичан. Он је у правом смислу речи живео више за друге, него за себе. Али љубав к својима и пожртвовање за своје није га начинило равнодушним према пријатељима, нити неосетљивим према онима, који су му се ради савета, помоћи или препоруке обраћали. Он се није умео увијати у тогу леденe званичности и крутог бирократизма; он је више уживао, ако је могао чије праведне намере остварити, а није ни најмање грамзио, да суровошћу и хладнокрвним уништавањем туђе наде своју званичну строгост или величину своје власти показује. Он је имао срца и у његовом срцу свагда је било места и за туђе болове. Он је био алтрујиста, а то је врлина, којој Конт међу свима врлинама прво место даје.

С овом чртом његова карактера слаже се и његов оптимизам. Јест, Бошковић је био и оптимиста, који се увек добру надао, но ни у најкритичнијим моментима није духом клонуо. То му је стварало ведрину душе, којом је свагда могао и своју околину разгалити, и надом и поуздањем је задахнути.

Па ипак том човеку, с таквим ретким врлинама, у два маха учињена је велика неправда; год. 1871. отпуштен је без икакве своје кривице из државне службе, а год. 1886. као секретар српскога ученог друштва, ком је он душа био, гоњен је самовољно, ни крив ни дужан, а за права Бога!

*

У новом београдском гробљу, не далеко од цркве, у зиданој гробници, одмарају се смртни остаци Бошковићеви. Заслужни покојник сахрањен је о трошку српске државе са свима почастима, које припадају државном великодостојнику.

Опште га је саучешће и поштовање допратило до вечне куће. Над гробом његовим подигла му је захвалност и љубав гранитну пирамиду, у коју је пријатељско признање урезало ове речи:

„Јован Бошковић, примеран син, брат и ујак; искрен пријатељ; веран син свете цркве; жарки родољуб; неуморан радник на свима гранама српске просвете.

Оплакују га: уцвељена родбина, пријатељи, српска црква, српска књига, српска школа, српска уметност!“

Слава Јовану Бошковићу!

За тим је потпредседник књижевног одељења захвалио свима, који су дошли на ову седницу.

Вести из народа.

— Пишу нам из **Ст. Сивца**: „Код нашег подбежника Шислера служила је девојка Мађарица, по имену Шифлиш Јулча. Жени истог Шислера понестане златно прстење, те обеде служавку, да је она прстење узела, и кад девојка никако није признала, да је она прстење узела, предаду је жандармерији и полицајима, који су је, како се говори, мучили, да се ода. Али девојка није никако могла казати, да је она узела. После тога мучења отпусте је са овим речима: сад иди, па ако се не нађе прстење до довече, онда ћеш тек знати. Девојка дође кући и рече матери, ако ја морам још једаред пред њих (т. ј. жандаре) ићи, ја волијем себи смрт задати. И то у истини и уради. Отиде још исти час од куће, молећи матер своју, да не иде за њом. Мати и не слутећи, да ће она тако што год урадити, пусти је саму. Али кад осгану сутра дан, недеља, а девојке нема. Почне је мати тражити и тек око подне нађе један Србин, на овдашњој обали каналској на њезино руво, које је она свукла, пре него што ће скочити у канал. Исти Србин преда руво једном од полицаја, који одмах руво познаде и тако су онда девојку тражили и нађоше је, тек у уторак 7. (19.) децембра у води укочену. — Говори се, да се исто прстење сад нашло, — али сад је већ доцкан.

Вести из места и са стране.

У спомен пок. Докићу. Поводом смрти др. Лазе Докића, бившег председника министарског савета и министра просвете и црквених послова, покренуто је у управи „Професорског друштва“ питање, како би се „професорско друштво“ на видљив и што достојнији начин одужило сени пок. Лазе Докића, који се за време свога министровања показао искрено одан „професорском друштву“, јер се ни један досад министар просвете није на делу показао, да цени ову установу, као др. Л. Докић. Знајући, да је пок. др. Л. Докић у договору са својим друговима јестаственичарима гајио мисао о оснивању „јестаственичког музеја“, а уверена, да би остварење ове мисли био најлепши споменик великоме покојнику, управа „професорског друштва“, у знак благодарнога сећања на сва она добра, која је пок. др. Л Докић, као министар просвете учинио „професорском друштву“, — одлучила је, да из друштвене благајнице изда 100 дин. као први приложак на оснивање „српског јестаственичког музеја.“

Побуна у Италији. У Италији су на дневном реду раденичке побуне против великих намета. У Монрејалу је раденичко друштво приредило демонстрацију, и викали су: „Доле са општинском управом! Доле са потрошарином!“ Незадовољници су злостављали више чувара на ћумрукапама и њихове су кућице попалили. У том се умешала и полиција, те је незадовољнике растерала, а више њих и затворила. Незадовољници су онда напали на касарну, где су били њихови другови затворени, те наумише, да их ослободе. Ту је дошло до туче, где је више њих рањено и с једне и с друге стране. Ноћу је из Монрејала отправљено 32 незадовољника под стражом у Палермо. Сутра дан се продужила демонстрација под узвицима: „Живео краљ! Живела краљица! Доле са потрошарином!“ И ове је незадовољнике полиција растерала. — Незадовољство се не може и не ће оружјем угушити. Оно се може само за време одстранити, али само за мало, да после опет још јаче избије. Треба уклонити узроке овом незадовољству, а то су велики намети, па ће незадовољства и побуне нестати.

Шта је стала Енглеску угљарска страјка? Један енглески лист донео је занимљиве податке о угљарској страјци и последицама њезиним. Ево их: Страјка је трајала 16 недеља. При обичним условима добивено је за то време 63,000 000 тона угља, а сад, за време страјке, само 39.000.000 тона. Услед мањег добијања угља, смањила му се и потрошња у свима гранама: у иноземства је извезено 8,750.000 тона место 11,000.000; пароброди су потрошили 2,750.000 место 49,000.000. Ливнице гвожђа и топионице руда погорели су за то време место 16.203.000 тона угља само 3,554.480. Исто је тако спала потрошња на железничким пругама и фабрикама. Из тих пак података, може се добити појам и о губитцима, које су претрпели разни редови у народу: Сами рудокопи су изгубили зараду од 4.800.000 фуната стерлинга; раденици на железничким пругама до 8,640.000 ф. стерл.; раденици по фабрикама и радионицама до 3,168.000 ф. стерл., а раденици у другим разним гранама индустрије 1,600.000. Тако су сами раденици изгубили до 18,208.000 фуната стрерлинга. Власници пак мајдана, фабрика, друштва железничких пруга и др. изгубили су чиста прихода до 13,255.615 ф. стерл., а остала публика платила је у след скупоће угља 1,767.000 ф. стерл. више него обично. Опћа штета достиже на тај начин огромну суму од 33,231.215 ф. стерл. или преко 365,543.365 форината, но ни то није све. Енглеска, осим што ће то дуго осећати на својим државним приходима, изгубила је много у међу-народној трговини, изгубила је неколике важне пијаце у иноземству, на којима се за то време учврстили други и донекле пустила и неве, да се учврсте на њиховим рођеним тржиштима. И кад је то тако, вели тај лист, онда би за Енглеску боље било, да је скупила 66 милијуна фуната стерлинга (преко 726 милијуна форината), па их поклонила угљарским раденицима, да се предупреди ова страјка. (Још се ни данас не може казати, да се свршила.)

Шта стају Немачку њени владаоци? О том доноси врло занимљиве податке лајпцишки лист „Grenzbote“. Најмање стане своје поданике војвода олденбуршки, наиме 255.000 марака годишње. Много више добивају принц од Липе-Детмолда и војвода од Кобург-Готе, и то први: 600.000, а други 612.255 марака. Плата у упражњеној великој војводини брауншвајској, која се сад налази на расположењу регента принца Албрехта Пруског износи 1,125.523 мар. Краљ виртембершки добија 2,059.308, а саски 3,332.036 марака. Баварски краљ добија још више и то 5,403.986. Приходи пруског краља износе: од ренте 8,895.839 и у име плате 8,000.000, свега 16,985 839 марака. Осим тога пруски краљ има и знамените приходе од породичних имања у Познанској и Саској. У опће: издржавање 22 владалачких кућа стаје Немачку годишње до 40 милиона марака сваке године.

Највећа реклама на свету. Путник, који броди преко канала Ла-Манша у Енглеску, на неколико миља од брега угледа на мору да плови буре, на коме је великим словима написано „Pears's Soap“ (Пирсов сапун). Први поглед, који баци на литице од креде око Дувра, срета тај исти натпис. За тим на сваком кораку, по ступању на енглеско земљиште, по железничким чекаоницама, мостовима, угловима од улица, у сваким новинама — свуда те речи „Pears's Soap“. Осим тога имаде Пирс читаву војску народних певача и уличних стиходелатеља, који опевају његов сапун пред гомилом уличних беспослењака. Но Пирсу се исплати све то. У 1885. години издао је на рекламу 386.776 форината, а имао је добити 1,092.866 фор. Године 1891. износили су расходи на рекламу 1,290.501 фор., а приход нарастао на 2,181.408 форината.

Како су лечници код старих Римљана награђени били? Труд знаменитих лечника у древном Риму, био је тако великим наградама наплаћиван, да данас ни највештији лекар не може ни сањати о њима. Тако је, по сведочанству Плинија старијег, једна Римљанка платила лекару за лечење од губе 200.000 сестерција (око 18.000 фор.). Петорица лечника имали су у његовом (Плинијевом) времену чистог годишњег прихода по 240.000 сестерција. Знаменити дворски лечник императора Клаудија, Стертиније, добивао је у име плате 500.000 сестерција, а још толико је имао од своје приватне лечничке праксе. Нису били ретки случајеви, да су лечници после своје смрти остављали имање од 10 милијуна сестерција (или 900.000 форината).

Кратке вести. У Белој Цркви ушли су у траг прављењу лажних банака. Ухватили су главног кривца Фрању Жаплона, некадашњег градског мерника. Овај је до сад већ био оптужен због прављења лажних банака. Осим овог кривца похватали су још више особа из Златице и Црвене Цркве.

— У Панчеву је гостионичар Бернхард Кемерман отровао себе и свога малог сина од године и по цијанкалијом. Узрок је том, несрећа у ње-

говим трговачким предузећима. Пре, но што је ову глупост починио, опростио се у једном писму дирљивим речима са својом породицом и молио је за опроштење, што је и своје љубљенче собом повео на онај свет.

— У Климици, у Немачкој, догодила се у творници жигица велика експлозија. Штета износи на више хиљада марака. Од радника није нико погинуо, осим што су њих неколико незнатно озлеђени.

— Чески Младочески орган „Нар. Листи“ траже, да кад бечки градски начелник има вирилни глас у доњо-аустријском покрајинском сабору, да то исто има и прашки градски начелник у ческом покрајинском сабору.

ЗАБЛУДЕЛИ СИН СРПСКЕ МАЈКЕ.

Када је последњи број нашег листа од петка, у којем је чланак под горњим насловом говорио о беседи, коју је Др. П. Дракулић на угарском сабору држао, већ закључен био, добили смо од Др. П. Дракулића следеће писмо:

Штованом уредништву „Заставе“
у Новом Саду.

Услед нотице, коју сте у „Застави“ (од недеље 5. (17.) дец. т. г.) преко мога говора — који сам на сабору 1. (13.) дец. изговорио, — донели, умољавам вас, да се уздржавате критике, док не добијете аутентичан текст истога, с тим пре, јер су све новине исти, мање више само изводно и у многоме не тачно по оригиналу донеле и смисао у многоме искренуле, па пошто неверујем, да ћете се ви потрудити, да читав текст по стенографским белешкама набавите, ја ћу пак и онако исти говор верно по стенографским белешкама на српски превести и штампати дати, то ћу и вама 1—2 ексемплара послати.

Даклем ако мислите иоле објективну критику изрећи, чему се до душе, судећи по тону ваше горе споменуте нотице слабо надам — то вам је морална дужност, особито услед мога данашњег писма или аутентичне стенографске белешке — пре критике набавити, или причекати који дан, док вам горе споменути аутентичан српски текст пошаљем — иначе ће ми лако бити доказати, да је ваша критика — без познавања оригиналнога текста апсолутно неоснована и тенденциозна.

У Сомбору, 8 (20) доцембра 1893.

С поштовањем
Др. Паја Дракулић.

Хоћу још да приметим, да ћу са преводом данас готов бити, јер сам до сада у томе послу болешћу спречен био — и сутра исти већ у штампу дати, тако мислим да ћу вам за 2—3 дана примерке и послати моћи.

Ми у оном броју нисмо више могли да се осврнемо на то писмо, — а сада имамо да додамо нашем чланку још само то, да смо превртали све престоничке листове, јер својим очима нисмо веровали, да Србин тако може говорити и да смо се ми заиста трудили да набавимо најопширније његов говор, и нашли смо га од свију листова баш у оном, у највећој опширности, који је грофу Апоњију са свим близу, који је донео о њему усхићени уводни чланак, и по свему изгледа, да је под надзором самог дра. Дракулића штампан, а то је у „Будапешти Хирлапу“. У тој опрезности ишли смо тако далеко, да смо из беседе цитирали само така 2—3 места и речи, које су у свима листовима сасвим једнако гласиле, те тако у њихову аутентичност не може никакве сумње бити Тиме смо доста доказали, да смо све употребили да истину нађемо и да објективни будемо. Но када др. Дракулић показује тако мало такта према нами, да у напред сумња у нашу објективност и подмеће тенденциозност, онда нам не може замерити, да и ми у напред посумњамо у „аутентичност“ његовог будућег српског издања те беседе и да јој не поклонимо пажње све донде, док у самом „Будапешти Хирлапу“, „Мађар Хирлапу“, „Пешти Наплову“, „Еђетиртишу“ и свима мађарским листовима, не изиђе јавно и не исправи тамо њихову „нетачност“ и „искренути смисао“, да би тим истим путем, којим нам је брука нанесена иста и углађена била па да и Апоњијева клика на чисто буде са том беседом. Не иде то мађарском свету једно тумачење оставити, — а српским бирачима друкчији смисао речи пружити.

Трговина.

Нови Сад, 11. децем. Пшеница прве каквоће 7 ф. 10 н. Пшеница средња 6 ф. 80 н. Пшеница лакша роба 6 ф. 50—80 н. Наполица 6 ф. 30—50 н. Јечам 5 ф. 50 н. Зоб 7 ф. — н. до — ф. Нови у зрну кукуруз 4 ф. — н. Кукуруз у клипових 2 фор. 70—80 новч. Маст 48 ф. Сланина сува 50 ф., дебела паљена 52 ф. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	36—37 н
„ средњи	35—— н.
„ лаки	32 н.

Све од 1 килограма.

Теоци	10—25 ф. по комаду.
Јагњци	—·— ф. по пару.
Овци	8—12 ф. „

Штајнбрух. Извештај са свињског трга од 15. до 22. децембра по рим. од трговца г. Косте Брашована.

Трговина ове недеље била је мирна.

Недељне просечне цене: Мађарска сортирана роба 320—380 кила тешки 45—45½ новч., 280 до 300 кила тешки 45—45½ н., матори преко 300 кила тешки 44—45 н., сеоски (Bauerowaare) 42½ до 44 новч., српски 40—45 н., од килограма, одрачунавајући 45 кила на живот по пару и 4% рабата.

Овд. штанд: од 15. дец. преостало 132877 комада.

Дотерано: из унутрашњости	8601	„
„ Србије	988	„
„ Влашке	139	„
Отерано: за будимпештански обрт (I—X. срез)	5576	„
за унутрашњост	419	„
„ Беч	1165	„
„ Аустријске државе	1681	„
„ Немачку	4166	„
„ друге земље	—	„
„ сапунцинице	123	„
Остаје штанд	129475	комада.

*

Будимпешта. Недељни извештај комисионе трговине рогате марве и оваца Морица Бауера и сина.

Рогата марва. Вашар од 9. (21.) децембра. Догон: 1678 комада и то: 913 ком. мађарских волова, 176 ком. мађар. крава, 553 ком. српских волова, 8 ком. српских крава, 20 ком. бивола, 28 ком. бикова, 50 ком. теглећих волова, накнадног догона нема.

Покрај свег слабог догона трговина млитава услед слабе потрошње меса. Цене пале за 50 н. до 1 фор. по мет. центи.

Цене су биле оваке: Дебели волови, добре каквоће 27—30 фор. Волови са паше боље каквоће 25—27 ф., лошије каквоће 22—25 ф. Српски волови 22—28 ф. Краве 22—28 ф. Бикови 22—28 ф. Биволи 17 - 20 фор. Све од мет. центе.

Овци. Вашар од 7. (19. децембра.) Догоњено: 2105 комада.

Цене су непромењене:

Шкопци 11—14½ ф. слабији 6—10 ф. по пару, изузимајући тежину 14—18 кгр. по — н. од киле на живот. Овце јагњенице 7—12 ф. по пару.

Вашар оваца биће због римокат. Божића одржан у среду 15. (27.) децембра.

*

Будимпешта, 10. (22.) дец. (Извештај комисионарске радње Давида М. Амара.) Данашња тенденција у трговини са храном била је непромењена. Стање 8.000 мет. Продано је: Потиске 80. кила 7 фор. 75 н., Влашке 76 7/10 6 ф. 55 н. Бачка 78 5/10 7 фор. 60 н. Пшеница за септ.-окт. 7 фор. 66 нов. Пшеница за март-април 7 ф. 43 н. Зоб 6 ф. 74 н. Кукуруз за мај-јуни 4 ф. 99 н.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

од 10. децембра.

Дукати — — — — — —	5 ф.	88 н.
Наполеондори (20 франака) —	9 ф.	92 н.
Угарска златна рента — — —	116 ф.	40 н.
Аустријска златна рента — —	118 ф.	25 н.
Угарска крунска рента — —	94 ф.	— н.
Аустријска крунска рента — —	— ф.	— н.
Немачке држ. марке (од 100 мар.)	61 ф.	30 н.

Новије вести.

Мађари против Румуна. Јуче, у петак, отпочела је у Клужу преска парница против румунског листа „Форја Попорулуји“. На првом месту је оптужен уредник Ширијан Русу, а на другом месту издавач листа Неча Попа. Оптужба је подигнута, разуме се, због дражења против мађарске народности. Оптужбу заступа државни одветник Аурел Лазар, а бранилац оптужених је Србима већ данас познати арадски адвокат др Стеван Поп. — До закључка листа нисмо добили вести, како се ова парница свршила.

Из српске скупштине. Скупштина је примила скоро једногласно предлог о буџету за основу специјалне дебате.

Устанак у Бразилији. Из Рио-де-Жанејра јављају, да је тамо стање све теже и несношљивије. Трговина је са свим стала.

ПРИПОСЛАНО.*)

Г. Жаники Дери.
Нови Сад.

Ви сте управили јавно питање на г. дра Емила Гаврилу. Пошто име дра Гавриле не стоји на листу, то нисте имали права на њега се обраћати, а то се питање никако и не тиче њега, јер за време новосадских избора није ни био у месту. Онај допис под Новим Садом у 185. бр. „Заставе“ писао сам ја, и ево ме, да протумачим оне речи, које се на вас односе:

Кад је барон Мајтењи, кр. комесар, долазио у Нови Сад и срп. православну црквену општину растерао, протоколе мастилом замазао, а ону чувену „устарабарску“ општину поставио, — ви сте му били десно крило, ви сте га пратили чак и онда, кад га ни варошка управа, градски начелник и велики капетан не нађоше за вредно нити пробитачно да испрате, наиме на одласку Мајтењијеву из Новог Сада „испод баре“. (Види „Заставу“ од 1873. бр. 47.)

Јесте ли ме сада разумели, шта је оно значило, да се Полит тако ниско спустио, да гласа за — Жанику Деру? Желите ли још што?

Ђока Ђорђевић.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво „Заставе“ ни у ком погледу.]

ОГЛАСИ.

713 **Ball-Seidenstoffe von 45 kr.** bis fl. 11.65 per Meter — sowie **schwarze, weiße** und **farbige** Seidenstoffe von **45 kr.** bis **fl. 11.65** per Meter — glatt, gestreift, karrirt, gemustert, Damaste etc. (ca. 240 versch. Qual. und 2000 versch. Farben, Dessins etc.) Porto und zollfrei. Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. und Postkarten 5 kr. Porto nach der Schweiz.
Seiden-Fabrik G. Henneberg (k. u. k. Hofl.) Zürich.

35 ЛАНАЦА ЗЕМЉЕ
на Клиси и то 24 у једном, а 9 и 2 засебно издајем на једну, две а највише на три године.
ДАВИД ЋУРЧИЋ
1—3 Нови Сад.

ОГЛАС.
Ко жели купити имања у близини Загреба и Карловца и то од сваке цене, нека се изволи код подписаног пријавити, и то ће добити читави опис поседа.
Јосип пл. Помпер,
1—2 Нова-вес Загреб.

Продајем на вечито
Моју кућу са четири лепе собе, велики дућан, велику кухињу, леп чардак и магацин, две штале и више лепих зграда, на главноме друму, близу цркве, згодно место за трговину и економију. Уз кућу продајем 22 јутра прве класе добро гнојене ораће земље, и један потпуно здрав, седам јутара велик млад виноград, у истоме лепа кућа, положај равновис, добро нагнојен, може евентуално добра ораћа земља бити. Платежни услови са свим повољни.
Обратити се треба на поседника **Виљема Розенберга, Бачинци у Срему.** 2-3

ТРГОВИНА ШАНДОРА ФИШЕРА
КОД ЉУБИМЦА
у Новом Саду, главна улица бр. 3.
Препоручује своје фабричко стоваришта галантеријске и луксузне робе у највећем избору од коже, бронзе и кина-сребра, луксузног посуђа од стакла, теракота, мајолике и хорти.
НАЈВЕЋИ ИЗБОР
БОЖИЋНИ, НОВОГОДИШЊИ И ПРИГОДНИ ПОКЛОНА.
СТАЛНА ИЗЛОЖБА
ДЕЧЈИХ ИГРАЧАКА
у огромном избору од најјефтиније па до најфиније израде.
ХИЉАДУ РАЗНИХ
ШАЉИВИХ ПРЕДМЕТА И ТОМБОЛА
за као што је признато необично јефтине цене.
СВЕ СЕ ТО МОЖЕ ДОВИТИ У ТРГОВИНИ
ШАНДОРА ФИШЕРА,
КОД ЉУБИМЦА 3—3
у Новоме Саду, главној улици број 3.

ЗЛАТНА МЕДАЉА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У ПАРИЗУ 1889.

101 48

Одликован медаљом за оцене на светској изложби у Чикагу.

ПОМОДНО-МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
МИЉЕНКА НИКОЛАЈЕВИЋА
У РУМИ
треба помоћника. Ступити може одмах или у току од шест недеља. 2—2

ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА
С. НЕНАДОВИЋА
У ИНЂИЈИ 2—2
потребује млађег помоћника који немачки и мађарски говори. Ступање одма.

ТРАЖИМ
једног настојника, који би 120 ланаца земље у Путинци (Срем) лежећих обделавао. Плата је годишња 360 фор. у готовом, 600 клг. жита, слободан стан и огрев. Способни нека се обрате **Неци Симоновићу** Ириг (Срем).
Уједно јављам, да сам вољан исту земљу на три године и под аренду издати. 3-3

За важност и чистоту сваке од ових роба — гарантује се.

чај, рум, коњак, кава
КОВАЧ И МЕЗЕИ
ВЕЛИКОТРШЦИ СА ЧАЈЕМ И РУМОМ
У БУДИМПЕШТИ
препоручују своје врсте
КИНЕСКОГ И РУСКОГ КАРАВАНСКОГ ЧАЈА,
које набавља непосредно преко својих сопствених агентура у Лондону и на Реци,
а тако исто и
ПРАВИ ЈАМАЈКА-РУМ,
изврстан
БРАЗИЛИЈАНСКИ РУМ,
француски и наш
КОЊАК
све од првих фирми,
КАВУ,
најодабраније врсте у поштанским пошиљкама од 4¾ киле, франко.

Главна радња и биро је у Доротеа-улици, бр. 13. **Филијална радња** у Керепешкој улици, бр. 6. преће Антон Бибер.
У истој трговини је и главно стовариште пива на флаше из штајнбрушке пиваре Антона Дрехера.

ОБЈАВА. Опомињемо п. н. публику, да се, у свом сопственом интересу, при куповању обраћају само па поуздане фирме 1. реда, и да се не дају заводити са оним огласима, који лармацијски и са јефтиним ценама маме свет. 2—8

Наруџбине из провинције шаљу се брзо поштом или железницом; како ко жели.

За препродаваче има засебан ценовник.

Оне врсте, које се не свиде поручиоцима, примају се натраг.

16.000 КОМАДА
ОСОБИТО ЗА ЕКОНОМИЈУ ПОТРЕБНИХ, НАЈБОЉИХ
ПОКРОВАЦА ЗА КОЊЕ
морао сам од једне фабрике у место наплате преузети, и сад сам принуђен, да исте што брже и због тога за тако необично јефтину цену распродам. Ти врло лепи покровци за коње дугачки су 180—190 цм, а широки 120—180 цм. врло дебели, постојани, топли, скоро за неподерати, са штрафтама у боји, врло лепо израђени, пре је им је цена дупла била. Сада од комада:

I. сорте	II. сорте
покровача за економију	покровача за фијакере
1 ф. 65 н.	2 ф. 50 н.

III. сорте господских покровача 3 фор.

Свака поручбина по пошти или железници (Nachnahme) одмах се обави, и обвезујем се, ако се пошиљка не допадне, новац поз ратити.
Наручбине се шаљу на фирму: 12—12
Decken-Export-Magazin FEKETE
Wien, V. Rüdigergasse Nr. 1/34.

ПОЗИВ НА КУПОВИНУ СРЕЋАКА
I. КЛАСЕ 7-ГА КОЛА КР. СРП. ДРЖ. КЛАСНЕ ЛУТРИЈЕ ЗА ПОБРЕДНЕ ЦИЉЕВЕ.
ПРВО ВУЧЕЊЕ ИМАЋЕ 10. ЈАНУАРА 1894. ГОД.
ОД 30.000 СРЕЋАКА ИМА 15.000 ДОБИТАКА.
Главни згодитци: 150.000, 75.000, 50.000, 40.000, 30.000, 25.000, 20.000, 15.000, 10.000 динара итд.
ЦЕНА СРЕЋКАМА:

(1/1) цела стаје 24 динара	(1/4) четвртина стаје 6 динара
(1/2) половица стаје 12 динара	(1/8) осмина стаје 3 динара

Подписати продају исте срећке и **под гаранцијом.** Ближа извешћа као и план извлачења, слаћемо играчима на захтев безплатно. За тачну и солидну услугу јамчимо.
МОРДОХАЈ КОЕН И СИН
10—10 **овлашћени продавци кр. срп. држ. кл. лутрије, Београд.**

Власник: Славко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Милош Писаревић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.